

loopende periode de Zending, en straks eerst in de derde periode het optreden van de twee Getuigen.

Dr. A. K.

„Stijf van voorhoofd“.

Maar, het huis Israels wil naar u niet hooren, omdat zij naar Mij niet willen hooren; want het gansche huis Israels is stijf van voorhoofd, en hard van harte zijn zij.

Ezechiel 3: 7.

Israel stond in oorlogstoestand, en toen heeft de Heere Israel in zijn zondig zielbestaan terecht gezet. Vooral Ezechiel heeft hier toe als profet van 's Heeren wege opgeroepen, en hem werd gelast met nadruk Israel in zijn twee stuitende zonden te bestraffen, en die twee zonden waren, dat het meerendeel van 't volk of hard van hart, of stijf van voorhoofd was. Juist zooals men het steeds in bange oorlogstoestand gezien heeft, en ook nu weer kan waarnemen.

Hard van hart zijn die velen, die wel indrukken ondergaan, maar bij wie die indrukken niet veel meer dan de oppervlakte van hun zielsleven raken en die er o, zo spoedig weer over heen zijn. Er is in dergeliken gemoedsbestaan geen vastigheid. Het is bij hen alles elastiek. Ze krijgen wel een indruk, maar 't gewone leven werkt bij dezulken aanstands weer tegen dezen ontvangenden indruk in, en niet lang duurt het, of heel de indruk van den ernst der tijden is weer weg.

Een jaar geleden kon men het bij ons juist zoo zien. Toen eerst plotseling het gerucht van den oorlog verspreidde in de gemeenten bracht, en dra de oorlog uitbrak, was het op eens uit met het leven der danielen. Men hoorde van God weer spreken in kringen, die anders van Christus' Kerk geheel vervreemd waren. Ernst stond op schier ieders gelaat te lezen. De indruk was machtig.

Alleen maar, het bleef niet. Geen drie maanden later, of het gewone leven hernam zijn ouden loop. De danielen keerde in den levenstoon terug. En heel de eerste zoo diepe indruk was weg. De stroom van het ordinaire leven kreeg weer de overhand, en niet bij allen, Gods zij lof, maar bij o, zooveel toch, was er van doorwerking van den eerst zoo ingrijpenden indruk geen sprake.

Hun hart was er te hard-wereldsch voor.

Zoo is het in Ezechiels dagen in Israel geweest, en juist zoo was het ook nu onder ons. Zelfs wie de landen bereist, waar de ontzettende oorlog feitelijk woedt, krijgt maar al te vaak gelijke waarneming. De Gemeenteraad van Welser Hirsch, waar deze mediatie geschreven werd, moest de al te luidrochtige spelen zelfs opzettelijk verbieden.

En hier blijft het niet bij. Ook de tweede psychische zonde, die God door Ezechiel in Israel bestraft, kwam weer even sterk uit als voorheen. Niet alleen werkt ook nu veler hart maar al te licht over de indrukken van den wereldtoestand heen, maar ook nu stuit ge op dezelfde stijfheid van voorhoofd, die Jehovah aan Israel verwet.

Ge begrijpt wat die stijfheid van voorhoofd bedoelt. Het is nog iets meer en nog iets anders, dan wat wij stijfhoofdigheid of koppigheid noemen. Wat Jehovah hier door zijn profet in Israel bestraft is, dat het tegen Gods raadslag inging, en er een eigen theorie, een eigen stelsel op nahield, en deze theorie tegen Gods raadslag in, poogde door te zetten.

Het waren, als ge zoo wilt, de wijzen in Israel, die 't beter wisten dan Jehovah. Neen, Israel moest niet in ballingschap gaan, Israel moest niet voor het oordeel bukken. Het moest zich te vuur en te zwaard tegen zijn hard lot blijven verzetten, en desnoods naar Egypte vluchten, maar bukken voor zijn God en bij Jehovah's oordeel zich nederleggen, moest het in geen geval.

Deze wijzen in Israel hielden er een theorie voor de toekomst op na, die geheel tegen Gods geopenbaarden raadslag inging. Wat zou men zich dan aan de Godsdiensten der profeten storen. Deze wijze stijfkoppen in Israel wisten het veel beter dan de Zieners. En daarom zetten zij hun eigen plannen door. Het zou toch niet gaan, zooals God 't hun aangezegd had. Zelfs immers wisten ze het beter.

Niet hooger Openbaring, hun theorie zou zeker zegevieren!

En juist zoo niet ge 't immers ook nu weer! In een toon, dat 't niet beslister kan, heeft de Christus zelf en hebben zijn profeten en apostelen het der wereld aangezegd, dat de gestadige ontwikkeling van 't menscheijk geslacht niet tot den einde toe zal doorgaan, maar midden in haar gang gewelddadig zal worden afgebroken, en dat dan de Christus wederkomt om de wereld te oordeelen en de Volending te doen ingaan.

Maar niets daarvan nemen ook nu de wijzen dezer wereld gelooft aan. Die Volending is niets dan een dwaalvoorstelling. Christus komt niet weder. Er komt geen oordeel. De cultuur zal ons redden. Van eeuw tot eeuw geraken we al verder op den waren levensweg. En ook de Oorlog zal straks overwonnen zijn. Welhaast komt dan de periode van een eindeloozen vrede. Hoor de Pacifisten maar! Thans ja, nog deze ene oorlog. Maar dan zal 't ook voor goed en voor altoos zijn. Of de profeten en apostelen, ja, of de Christus zelf 't al vlak omgekeerd betuigd hebben, doet er niet toe. Dat zijn fabelen en goedbedoelde verzinsingen geweest. Maar de feitelijke waarheid is, dat wij, wijze menschen, het alles veel beter weten niet alleen, maar 't ook alles heel anders en veel beter maken zullen. Niet Gods Heilig Woord, maar de Pacificistische zegelbrief, ontsluit u de mysterien der toekomst.

En wat het bedroevendst is, zelfs belijdende Christenen doen aan dit afval van Gods Woord mee.

Wij dit dan nu zeggen, dat ons ook uit het Pacificisme niet een ideaal, niet een rijke gedachte, niet een heilige roeping tegenlinkt? Daar hoeft niet over geredetwist. Dit spreekt vanzelf.

Waarom zou niet ook als belijden van den Christus tegen de onzinnigheden van elken oorlog getuigen?

Juist zoo getuigen we immers ook tegen alle krankheden, tegen allen levensnood, tegen alle zonde.

Maar zal men daarom ooit den waan voeden of zich aan te laten overgeven, als stond 't in onze menscheijk macht om in de eeuw die komt, alle krankheid te doen opgaan in storeloze gezondheid, allen levensnood zich te doen op-

lossen in sociale weelde, aller zonde zich te doen omzetten in heiligen zin.

Dat alles brengt eenmaal de Wederkomst des Heeren ons, maar gij menschen, met uw Cultuur en Pacificisme, staat er als machteloos dwepers tegenover.

Niet gij, de Christus als Hij wederkomt, en Hij alleen, zal ons den eeuwigen vrede brengen.

Dr. A. K.

Amsterdam, 22 October 1915.

Het gebed mag voor den Christen nooit een ornament zijn bij zijn arbeid, maar moet het fundament wezen, waardoor heel zijn werk wordt gedragen, dat schoone woord, door Ds. Schouten gesproken in den bidstond voor de Vrije Universiteit Dinsdagavond in de Keizersgrachtkerk gehouden, drukt volkomen juist uit, welke betekenis deze ure des gebeds voor onze Hoogeschool heeft. Het was daarom een verblijvend verschijnsel, dat ook ditmaal deze bijeenkomst weder goed was bezocht door een schare van vrienden der Vrije Universiteit, die aan den vooravond van haar dies natalis een zegen Gods over haar arbeid kwamen afsmeeken. Het inleidend woord tot dat gebed ontginge Ds. Schouten aan Paulus vermaning tot het gebed, gericht tot de gemeente van Colossens 4: 2-4. Na eerst kort geschiedt te hebben, hoe de Apostel in dezen zendbrief tegenover een mystiek-theosofische richting met spiritistische tendenzen de volle heerlijkheid van het Evangelie plaatst, waarvan Christus het middelpunt is, om dan te eindigen met de voorbede der gemeente te vragen, „opdat God ons de deur des woords opene, om de verborgenheid van Christus te spreken,” wees Ds. Schouten er op, hoe ook voor onze Hoogeschool dat „sterk aanhouden in het gebed” noodig was, opdat ze haar heerlijke taak zou kunnen vervullen. Hij wakte daartoe op door in het zoeklicht van dit Apostolische woord te bezien, vooreerst de historie onzer Christelijke Hoogeschool, die tot zooveel dankzegging stof bood, maar niet minder tot aanhoudend gebed, opdat God haar bewaren mocht; ten tweede het heerlijke terrain waarop ze te arbeiden had, maar waarbij ze zoo diep afhankelijk was van God den Heere, die alleen de „deuren” haar openen kon; en eindelijk de rechte methode, waaraan ze haar taak te volbrengen heeft en waarbij ze de voorlichting des Heiligen Geestes zoozeer behoeft. Naar dit diep-ernstige woord werd met groote aandacht geluisterd; er sprak warme waardeering uit voor hetgeen de Vrije Universiteit voor ons land en volk was geweest; en al werden de moeilijkheden, waarmede ze te kampen heeft, niet verzwegen, toch sprak er uit deze rede niet een somber pessimisme, maar een toon van geloofsvertrouwen en van hope voor de toekomst. Van harte werd dan ook ingestemd in het warmgevoelde smeekgebed, waarin Ds. Schouten de belangen van de Hoogeschool opdroeg aan God den Heere.

Ook bij de overdracht van het Rectoraat die Woensdag 20 October plaats vond, was wederom een talrijke schare opgekomen, die de ruime zaal in den Werkenden Stand geheel vulde. Behalve Directeuren, Curatoren en Hoogleraren waren ook aanwezig de Deputaten der Gereformeerde Kerken Ds. Klaarhamer, Ds. Breukelaar en Dr. de Moor. De afretende rector, Prof. Dr. C. van Gelderen, hield een rede over: Sanherib, Koning van Assyrië (705—681 v. C.), waarvan we het kort verslag aan de pers ontleenen:

Spr. begon met een enkel woord te wijzen aan het eentoonige, waardoor de tegenwoordige krijg zich veelzins kenmerkt, om vervolgens op te merken, dat ook de geschiedenis van vroegere eeuwen langdurige belegeringen en tijden van langerekte status quo kent. Als voorbeeld haalde hij aan de driegerige belegering van Samaria, die door Salmanassar is ondernomen en waarvan Sargon de vruchten heeft geplukt. Over deze beide Assyrische koningen maakte Spr. een enkele opmerking en kwam vervolgens tot zijn eigenlijk onderwerp. Hij wilde SANHERIB tekenen als een beeld van onbetuigde zucht naar wereldheerschappij. Eerst sprak hij over de liefde van dezen koning voor zijn residentie Nineve, over haar muren en poorten, straten en paleizen, kanalen en boomplantingen, waaraan eenige opmerkingen werden vastgeknoot over Sanheribs verhouding tot de goden van zijn land. Daarna stond Spr. stil bij Sanheribs oorlogen in het algemeen en sprak inzonderheid over zijn ondernemingen tegen Babylonië, waarbij de liefde des konings voor Nineve en zijn haat jegens Babel tegenover elkaar werden gesteld. Bijzondere nadruk werd hierbij gelegd op Sanheribs vijandschap tegen de goden en priesters van Babel. Het derde deel der rede was gewijd aan hetgeen Sanherib heeft ondernomen tegen Juda en Jeruzalem. De vraag, of alle deelen van het Bijbelsch verhaal op een en dezelfde krijgsocht betrekking hebben, werd bevestigend beantwoord. Tenslotte kwam Spr. tot hetgeen we weten omtrent Sanheribs einde. De veronderstelling, dat Sanherib te Babel is vermoord, meende hij te moeten afwijzen. Er is z. i. teveel wat erop wijst, dat de moord in Assyrië heeft plaats gegrepen. Spr. oordeelde echter, dat Sanheribs einde hierom niet te minder aangrijpend is, wanneer we bedenken, hoe zijn geweldadige dood 20 jaar tevoren in den geest was geschilderd door Jesaja, den profet van den Heilige Israels. „Ik zal hem door het zwaard in zijn land vellen,” — zoo had het Godswoord geluid, „in het land van Immanuel, want hij heeft het onder de gemeenschappen Gods moeten verlaten. Niet in den temel te Jeruzalem, want hij heeft deze stad nooit betreden. Neen, niet in het heiligdom van den levenden God, maar in het huis van een zijner eigene afgoden. En toen ik hem vellen zou, — in zijn eigen land, dat met de gansche aarde het eigendom is van Hem, die zich op Sion openbaart, en die de smaadredenen van Sanherib heeft gehoord.

Hierop volgde een kort woord over het einde van Sanheribs werk, en het weer opleven van den Assyrischen geest in den tegenwoordigen wereldoorlog, waarmede Spr. den overgang maakte tot het verhaal van de lotgevallen der Vrije Universiteit in het verlopen rectorale jaar. De rede verschijnt over enkele dagen in druk.

bij de Firma E. J. Brill, te Leiden, onder den titel: Sanherib, koning van Assyrië (705—681 v. C.).

Na de vermelding van de fata academica, waarbij inzonderheid herdacht werd het vijf-entwintig jubileum van Prof. Geesink, eindigde Prof. van Gelderen met het rectoraat over te dragen aan Prof. Dr. L. Bouman. Uit de fata academica zij hier nog medegedeeld, dat in den afgelopen cursus werden ingeschreven 5 studenten in de Theologie, 12 voor de Rechten, 3 voor de Letteren, 1 voor de Medische faculteit, en 1 voor de natuur- en wiskunde, te zamen dus 22 studenten. Het aantal juristen, dat van 3 in het vorige jaar, tot 12 steeg, is wel een verblijvend verschijnsel; dat het eindcijfer desniettegenstaande iets beneden dat van het vorige jaar (23) bleef, is alleen te wijten aan de sterke daling van het aantal studenten in de Theologie, wat, gelijk de Rector terecht opmerkte, mede daarin zijn oorzaak vond, dat wegens den oorlogstoestand noch uit Zuid-Afrika noch uit Noord-Amerika theologen overkwamen.

De rede zelf van den afretenden rector, die met bekwaam spoed thans reeds het licht zag bij de firma E. J. Brill te Leiden, stond, evenals de oratie van den vorigen rector, in het „teeken van den oorlog”, in zoverre de machtige wereldstrijd om ons heen voor Prof. van Gelderen de aanleiding was om te doen zien, hoe ook de vroegere geschiedenis voorbeelden kent van zulk een worsteling om de wereldheerschappij. Assyrië, een volk van professie, als Prof. van Gelderen is, was het geen wonder, dat hij dit voorbeeld ontleende aan de geschiedenis van Assyrië, en ons Sanherib tekenende als een voorbeeld van onbetuigde zucht naar wereldheerschappij. De keuze van dit onderwerp was gelukkig te noemen, niet alleen omdat in Sanherib dit streven naar wereldheerschappij der Assyrische vorsten tot zijn scherpste niting kwam, maar vooral omdat Sanherib door zijn strijd tegen Hiskia, Juda's vromen koning, ook voor ons Bijbellezend volk een der best bekende vorsten van Assyrië is en reeds daardoor de belangstelling moest worden opgewekt.

En evenzeer mag aan Prof. van Gelderen lof worden toegekend, dat hij de vrucht van zijn nauwkeurige en uitgebreide studies, waarvan vooral de noten, aan deze oratie toegevoegd, blijk geven, op zulk een heldere en übersichtelijke wijze wist voor te stellen, dat de aandacht niet te veel vermoed werd door historische details en de eenheid der historische conceptie bewaard bleef. Zoo deed hij in Sanherib een machtige persoonlijkheid uit het verleden herleven, het beeld van een der wereldheerschers, die hun stempel op de historie der menscheid hebben gezet: hij deed ons zien zijn warme liefde voor zijn residentiestad, zijn zinn voor bouwkunde, zijn krijgen om de grenzen van zijn gebied uit te breiden, zijn pogen om zijn koninkrijk gezag over de hiërarchie der priesters te doen zegevieren, en zijn diep tragische einde, waar hij op 't toppunt van zijn macht gekomen, door zijn eigen zonen werd vermoord. Zoo werd het leven van Sanherib een aangrijpend historisch beeld om ons te toonen, waartoe deze onbetuigde zucht naar wereldheerschappij leiden moet, en lag in deze les der historie daarom tegelijk een ernstige waarschuwing voor het heden. Maar behalve om deze reden zal deze oratie in niet minder mate de belangstelling wekken, omdat Prof. van Gelderen op grond van talrijke in later tijd teruggevoonden monumenten en inscripties nieuw licht verspreiden kwam over hetgeen in Israël's geschiedboeken ons gemeld wordt aangaande den strijd tusschen dezen machtigen Assyrischen veroveraar en Hiskia, Juda's koning: een strijd, die niet alleen om de spottal van den Kabsake, Sanherib's veldoverste, maar bovenal om het ontzettende gericht Gods over Sanherib's leger steeds zoo diepen indruk op elk Bijbellezend heeft gemaakt. De moeilijkheden, die zich daarbij voordoen, omdat het verhaal der Schrift en de berichten uit Assyrische bron over ditzelfde voorval, elkander niet geheel dekken, heeft Prof. van Gelderen op voorzichtige wijze trachten op te lossen.

Het Friesch op den kansel.

In een samenkomst van Gereformeerde predikanten uit de Classis Bolsward, Heerenveen, Sneek en Workum heeft Ds. J. Op 't Holt van Bolsward een referaat gehouden over de vraag: of 't wenschelijk was, dat de predikanten in Friesland zich voor de prediking van de Friesche taal bedienden. Hij meende deze vraag ontkenend te moeten beantwoorden op de volgende gronden:

1e. dat de bediening des Woords door haar hoog en heilig karakter dient te geschieden in de officiële taal van 't Koninkrijk, welke gebruikelijk is in alle publieke, officiële handelingen, en dat afwijking daarvan haar een minderwaardig cachet geeft;

2e. dat de predikanten geen aanleiding mogen geven, dat 't volk de werkelijkheid van zijn positie vergeet, hoewel zij ook hebben te bevorderen, dat tegenover de lectuur van de ongelovige zijde er ook Friesche Christelijke lectuur zij; dat de prediking nochtans geen verwachtingen mag aankweeken, die den schijn geven van een zelfstandig land of volk te zijn;

3e. dat 't ijverigen voor 't gebruik der Friesche taal oorzaak kan worden van de kerkelijke en geestelijke uiteenrukking van ons volk, 't geen v. g. al zal kunnen worden, indien, behalve op de scholen, ook in de prediking des Woords de Friesche taal de hoofdtal zou worden.

Kerkelijk zou hiervan 't gevolg zijn, dat alleen geboren Friezen in dit gewest een plaats konden vinden, en geestelijk, dat de rijke literatuur, in 't Nederlandsch geschreven, voor de eenvoudige bevolking ontoegankelijk was.

Men zal zich herinneren, dat de Heraut, toen de quaestie vroeger door ons bespro-

ken werd, hetzelfde standpunt heeft ingenomen.

Des te meer verblijdt het ons, dat onze waarschuwing thans ook in Friesland weerklinkt vond.

Wat Ds. Op 't Holt aanvoerde, is zoo afdoende, dat ieder, die de eenheid en saamhorigheid van ons volk liefheeft, wel niet anders dan van harte daarmee instemmen kan.

Wie in het ongelukkige België, in Zwitserland, in Oostenrijk-Hongarije van nabij heeft kennis gemaakt met al de ellende, partijstrijd en ongemakken, die daaruit voortvloeien, dat een volk niet één, maar twee of meerdere talen spreekt, kan waarlijk niet begeeren, dat deze strijd ook naar ons land zou worden overgebracht.

Bijdrage tot de Exegese van Romeinen VII.

De heer H. S. Pretorius, afkomstig uit Pretoria, in Zuid-Afrika, behaalde j.l. Maandag den graad van doctor in de Heilige Godgeleerdheid aan de Vrije Universiteit door de verdediging van een proefschrift, handelende over de Exegese en de Geschiedenis der Exegese van Romeinen VII. Onze jonge Afrikaansche doctor, die te midden van den spannenden wereldoorlog, waarin ook zijn vaderland zijdelings betrokken werd, rustig zijn arbeid bleef voortzetten, mag met de voltooiing van dit proefschrift van harte worden gelukgewenscht. Wie ook maar eenigszins op de hoogte is van de exegese, weet hoe van de dagen van Pelagius en Augustinus af juist over Rom. VII een heete strijd is gestreden, die wel bewijst, hoe een zoogenoemde vooroordeellose exegese een dwaasheid is.

De vraag, of de Apostel Paulus in het slot van dit hoofdstuk handelt over den nog onwedergeboren mensch en den strijd tekenen tusschen diens beter ik en diens vleeschelijke natuur, dan wel of de Apostel hier uit de diepsmartelijke ervaring van zijn eigen zieleleven klaagt over de macht der zondige natuur in het Kind Gods, is een vraag, die niet alleen den zieletoestand van Paulus raakt, maar zoo verstrekkende gevolgen heeft voor heel de beschouwing van den onwedergeboren en den wedergeboren mensch, dat het waarlijk te verwonderen valt, dat van meet af de meeningen over de exegese van dit hoofdstuk lijnrecht tegenover elkander stonden en de scheidslijn getrokken werd door de opvatting, die men zelf had van de verdorvenheid van den mensch. We zijn daarom dankbaar dat Dr. Pretorius als welgehaast ridder een lans breken kwam voor de oude exegese van Augustinus, die ook door Calvinus de Gereformeerde theologen steeds is voorgestaan, maar die in later tijd onder den invloed van een herlevend Semi-pelagianisme weer was prijsgegeven of verzwakt. Dr. Pretorius heeft uitvoerig den strijd over dit hoofdstuk geteekend en de diepere beginselen, die aan dien strijd ten grondslag lagen, in het licht gesteld. Reeds daardoor heeft deze dissertatie waarde, omdat ze een welsprekend bewijs is, dat de exegese, wanneer hij de Schrift wil uitleggen, nooit geheel afstand kan doen van hetgeen zijn innerlijke geloofsverzuiging is. Wie even diepals Paulus de paverling der zonde in zijne eigen hart heeft leeren kennen, zal over Rom. VII heel anders oordeelen, dan de oppervlakkige Methodist, die van een volmaakt Christen droomt. Maar nog meer waarde dan dit historisch exposé heeft de exegetische studie zelf, waarin op afdoende wijze wordt aangetoond, hoe de Augustiniaansche opvatting van Rom. VII volkomen met de woorden van den Apostel overeenkomt en deze alleen tot hun recht doet komen. Ongetwijfeld zal dit proefschrift in Gereformeerde kringen met dankbaarheid ontvangen en gelezen worden, en het zal het vertrouwen versterken in onze Hoogeschool, wier leerling Dr. Pretorius was. Maar het zal ook in de wetenschappelijke wereld daarbuiten een goeden indruk maken door de nauwkeurigheid der exegese en het rijke, historische materiaal.

Elk student soldaat, — ook de theoloog.

II.

Al zijn we het dus volkomen eens met de conclusie van Prof. Diepenhorst, dat de Staat de predikanten van den krijgsdienst behoort vrij te stellen, toch meenen we, dat de vrijstelling nog op andere gronden behoort verleend te worden dan Prof. Diepenhorst aanvoerde. Niet alleen het belang, dat de Staat zelf er bij heeft, dat in tijden van oorlog of oorlogsgevaar de bevolking niet beroofd worde van haar geestelijke vertroosting, behoort de grond te wezen, waarop de Staat de predikanten vrijstelt van den krijgsdienst, maar nog veel meer, dat de Staat te erkennen heeft, dat de predikanten in dienst staan van den Koning der Kerk en niet aan diens dienst mogen onttrokken worden. Grondt men die vrijstelling alleen op het belang van den Staat, dan — de opmerking is reeds gemaakt door onzen veldprediker Ds. T. J. Hagen in zijn artikel Theologen in het leger in het Gereformeerd Theologische Tijdschrift Afk. 4 Aug. 1915 en ook de Roomsche criticus wees daarop in de Maasbode — zou de Overheid het recht hebben wanneer ze het meer in 't belang van den Staat achtte, dat de predikanten toch trouw militieplicht vervullen, deze vrijstelling weer in te trekken. Een gevaar, dat niet denkbeeldig is, niet alleen omdat de bestaande vrijstelling niet in de Grondwet gewaarborgd is, maar uitsluitend op de Militiewet berust, zoodat intrekking dezer bepaling niet eens zoo heel veel moeite zou kosten, maar ook omdat het voorbeeld van Frankrijk getoond heeft, hoe weinig het radicale liberalisme voor deze religieuze be-

langen van het volk voelt. Het schijnt ons daarom een niet onbedenklijke verzwakking van ons standpunt wanneer men deze vrijstelling niet als een recht van de Kerk handhaaft, maar alleen op gronden van Staatsbelang gewenscht acht.

Ook de opmerking van Prof. Diepenhorst, dat aan het Goddelijk karakter van het ambt van predikant geen recht tot vrijstelling van den dienst ontleend kan worden, — aangezien — naar — onze Gereformeerde opvatting elk aardsch beroep Goddelijk is, doet toch niet genoegzaam tot haar recht komen, dat er tusschen het ambt van predikant en dat van doctor, advocaat enz. ook naar Gereformeerde opvatting een wezenlijk onderscheid bestaat. Tegenover de Roomsche verheerlijking van den geestelijken staat en de onderschatting van de wereldsche beroepen, hebben de Gereformeerden zeker steeds gehandhaafd, dat ook deze wereldsche beroepen door God ingesteld zijn en men ook daarin Hem dienen kan. Het woord beroep, wat op deze Goddelijke roeping wijst, is daarom door het Protestantisme in gebruik gekomen. En ons Huwelijksformulier spreekt van het aardsche beroep als een Goddelijk beroep. Maar daaruit volgt niet, dat het ambt van predikant op één lijn zou staan met het beroep van advocaat of notaris. Noch van een advocaat noch van een notaris kan gezegd worden, dat hij rechtstreeks in dienst van Christus staat, dat hij „door de gemeente en mitsdien door God zelf” tot dit ambt geroepen is, en dat hij een heilig ambt bekleedt. Al is de Staat volkomen bevoegd een advocaat, notaris of doctor een tijdlang aan zijn beroep te onttrekken, wanneer het staatsbelang dit eischt, zoo volgt daaraan nog geenszins, dat hij deze bevoegdheid ook bezit tegenover den predikant, die in rechtstreekschen dienst van Christus staat. Vooral omdat de Roomsche criticus in de Maasbode ook deze verklaring van Prof. Diepenhorst misbruikt heeft om de voorstelling te geven, alsof nu zonneklaar, gebleken was dat wij Protestanten de predikanten op één lijn stelden met slagers, bakkers enz., mocht een woord van protest tegen deze voorstelling niet achterwege blijven. Onze Gereformeerde Kerk heeft, wanneer ze elk ambacht een Goddelijk beroep noemt, daarmede wel nooit bedoeld het onderscheid niet te wischen, dat tusschen maatschappij en kerk, tusschen de schepping en de herschepping, tusschen het beroep in het burgerlijk leven en het ambt, waartoe Christus zijn dienaren roept bestaat.

Voor de predikanten, niet wegens zekere hoogte van hun ambt, maar omdat ze in gansch bijzonderen zin dienaren van Christus zijn, moet daarom wel degelijk een uitzondering worden gemaakt wat den plicht tot krijgsdienst betreft, en dat is ook steeds door de Kerk gevoeld. Onder Israël, waar algemeene dienstplicht bestond en de krijg een „heilige krijg” was, heeft God zelf de Levieten en priesters vrijgesteld van den krijgsdienst, zoodat uit Num. 2: 33 blijkt, en Calvinus geeft terecht als grond daarvoor aan, niet dat het Staatsbelang dit eischte, maar dat God de Heere de Levieten en priesters geheel en uitsluitend voor den dienst in Zijn heiligdom wilde gebruiken. En al is de Leviet en Priester niet hetzelfde als de ambtsdrager in Christus Kerk, zoodat men altoos voorzichtig moet wezen met een beroep op deze Oud-Testamentische wetten, toch heeft de Apostel Paulus zelf in een dergelijk geval wel degelijk op deze verordeningen voor de Levieten zich beroepen, toen hij zeide, dat een predikant door de gemeente onderhouden moet worden, omdat God onder Israël gelastie, dat wie het altaar bediende, ook van het altaar leven zou. De grond der analogie nu is in beide gevallen dezelfde, n. l. dat wie in den dienst van Christus staat, zich ook geheel en volkomen aan dezen dienst moet kunnen wijden.

Zelfs schijnt ons het argument, dat evenzeer tegen den militieplicht der predikanten is aangevoerd, dat iemand, die een oorlog heeft meegemaakt en daarin menschenbloed vergoten heeft, deswege minder geschikt is om als predikant op te treden, toch niet zoo van alle waarde ontbent als Prof. Diepenhorst meent, die zulk een redeneering zelfs als „eene verderfelijke leering” bestempelt. Natuurlijk staan we geheel aan zijn zijde, wanneer hij toont tegen degenen, die soldatenarbeid en militaire gedragingen als een oneerbaar en onwaardig werk brandmerken en daarom een predikant, die militair is geweest, voor goed ongeschikt voor den predikdienst verklaren, terwijl ze toch vaderlands-verdediging als een plicht voor elk gewoon burger beschouwen. Indien Christus het dragen van wapenen aan zijn discipelen verboden heeft, dan is niet alleen de predikant, maar elk Christen verplicht krijgsdienst te weigeren. Een dubbele moraal bestaat er niet. Maar daarom mag toch niet vergeten worden, dat toen David zich opmaakte om den tempel des Heeren te bouwen, God de Heere tot hem gezegd heeft: „gij zult mijnen Naam geen huis bouwen, want gij zijt een krijgsman en gij hebt veel bloed vergoten” (1 Kron. 23: 3). Natuurlijk was daarmede allerminst bedoeld het beroep van krijgsman als oneerbaar voor te stellen, of David een verwijt te maken van het bloed, dat hij in den oorlog vergoten had. Zelfs verklaarde God de Heere: „Ik ben niet een geweest, overal waar gij zijt gegaan en Ik heb al uwe vijanden dood gemaakt” (Jer. 49: 6).

Natuurlijk was daarmede allerminst bedoeld het beroep van krijgsman als oneerbaar voor te stellen, of David een verwijt te maken van het bloed, dat hij in den oorlog vergoten had. Zelfs verklaarde God de Heere: „Ik ben niet een geweest, overal waar gij zijt gegaan en Ik heb al uwe vijanden dood gemaakt” (Jer. 49: 6). De oorlogen, die David gevoerd heeft, waren dus op zichzelf geen zonde, en het bloed, dat hij vergoten had, was geen onrechtvaardig vergoten bloed. God zelf had hem gesteld tot een krijgsman om de oorlogen des Heeren voor Zijn volk te voeren. En toch verklaart God de Heere, dat David om deze oorlogen en dat bloedvergieten niet geschikt was om den tempel

des Heer
voort, zo
voorbeeld
afleiden.
bewateren,
oorlog g
daarom i
worden.
Heeren,
heilige in
da. doove
menschen
gelijk is,
enuyen i
dragen v
geacht. N
op richz
het bij h
niet voeg

Vo

In harte
A. C. de
de collect
heer A. V
vergaaling

I

Koetwij

Dr. A.
het Progr
J. H. Kok
De „Gri
land Dr.
hetwelk zic
zetting van
justitie en
voor de
prima onza
Du. Kuyf
door twee
tellen, die
Nr. van ve
Kese Schi
Het ga
dier tel n
Aankomst
voor Wijn
waarbij m
onvrijdij
plaatst, d
CONSTANT

• Wte

Left

De aanh
beweging
het akad
wetgeving
vormende
alpha en
dan voort
een vak a
wordt. Ma
takken van
zoeken na
levenskn
geen spreke
Dit is nu
is toch p
naar wijde
niet onjuist
weg voor l
wijzen i
leerheid is
Dan, dit
in verband
toetsche l

Aan de
verbond
aan Da. K
welke eers
kondigen.
Da. Kuyf
nemen tot
die voor
gegeven w
gereform
hooger on
wat die Un
Want al
andere Un
vorming d
oefening d
van maats
door den g
is zij onder
ten ten on
zegt, die V
de vele tak
Immers
niet anders
beginselen,
resultaat v
gerecht, als
naar een
wereld-en
Het geu
bij v. H.
dat hij he
Nederlands
als vijfde,
is dan ook
veel eer e
imze Unive
v. H. toe
elementen
willen trac
bijzondere
staat.

Dan, be
niet niet a
voor nu
stichten, h
weer niet a
Zoo bij
bijheid van
stuur te ge
Universitei
middellijk
dat wijzen
richtigen w
Niet alle
als hooglee
voortreffelij
hoeken als
E. Voto: e